คริสต์มาส ประวัติและประเพณี

ประวัติวันคริสต์มาส

คริสต์มาส คือการฉลองการบังเกิดของพระเยซูเจ้าที่เราเฉลิมฉลองกันในวันที่ 25 ธันวาคม คำว่า "คริสต์มาส" เป็นคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ Christes Maesse ที่แปลว่า บูชามิสซาของพระคริสตเจ้า เพราะการเข้าร่วมพิธีมิสซาเป็นประเพณีสำคัญที่สุดที่ชาวคริสต์ถือปฏิบัติกันในวันคริสต์มาส

คำว่า Christes Maesse พบครั้งแรกในเอกสารโบราณเป็นภาษาอังกฤษ ในปี 1038 และคำนี้ก็แปรเปลี่ยนมาเป็นคำว่า Christmas ในภาษาไทย "คริสต์มาส" ก็มีความหมายเช่นกัน คำว่ามาส แปลว่า เดือน เทศกาลคริสต์มาสจึงเป็นเดือนที่เราระลึกถึงพระเยซูเจ้าคริสตเจ้าเป็นพิเศษ อีกความหมายหนึ่งของคำว่ามาส คือดวงจันทร์ ฉะนั้น จึงตีความหมายเป็นภาษาไทยได้อีกอย่างหนึ่ง คือพระเยซูเจ้าเป็นความสว่างของโลก เหมือนด วงจันทร์เป็นความสว่างในตอนกลางคืน

คำทักทายที่เราได้ฟังบ่อยๆ ในเทศกาลนี้คือ Merry Christmas คำว่า Merry ในภาษาอังกฤษโบราณแปลว่าสันติสุข และความสงบทางใจ เพราะฉะนั้น คำนี้จึงเป็นคำที่ใช้อวยพรคนอื่น ขอให้เขาได้รับสันติสุข และความสงบทางใจ เนื่องในโอกาสเทศคริสต์มาส

ความเป็นมาของเทศกาลคริสต์มาส

ชาวไทยฉลอง “วันเฉลิมพระชนมพรรษา” วันที่ 5 ธันวาคม เพื่อระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ทุกปี ในสมัยโบราณก็มีประเพณีเช่นเดียวกัน ชาวโรมันมีการระลึกถึงการสมภพของพระจักรพรรดิ คนท้องถิ่นอื่นก็ระลึกถึงและเฉลิมฉลองวันเกิดของกษัตริย์ หรือผู้ปกครองบ้านเมืองของตนด้วยความยินดี แม้แต่ชาวยิวในสมัยของพระเยซูเจ้าเองก็ฉลองการเกิดของกษัตริย์เฮโรดเช่นเดียวกัน (มธ14:16) เพราะฉะนั้น จึงเป็นเรื่องธรรมดาที่ชาวคริสต์สมัยโบราณถือเอาประเพณีของชนในท้องถิ่นนั้นมาประยุกต์เข้ากับศาสนา โดยจัดให้มีการฉลอง เพื่อระลึกถึงการบังเกิดของพระเยซูเจ้า ที่เขายกย่องเหมือนกษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่แห่งสากลโลก ผู้ทรงเกียรติเลอเลิศ ประเพณีนี้ได้เริ่มมาจากกรุงโรม ในศตวรรษที่ 4 และค่อยๆ เผยแพร่ไปทุกทวีป

วิวัฒนาการของการฉลองคริสต์มาส

การฉลองคริสต์มาสแพร่มาจากกรุงโรม ไปยังทุกประเทศ พร้อมกับศาสนาคริสต์ที่ค่อยๆแผ่ขยายไปในที่ต่างๆจนในปี ค.ศ. 1100 ประชาชนก็เป็นคริสตชนทั้งหมดทั่วยุโรปและก็มีการฉลองวันคริสต์มาสพร้อมกันในยุโรป เพราะถือว่าเป็นวันสำคัญวันหนึ่งในศาสนา เราสามารถแบ่งวิวัฒนาการของการฉลองวันคริสต์มาสเป็น 4 ช่วง คือ

1) ค.ศ. 330-1100 ช่วงนี้เป็นช่วงแห่งการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ ที่ละเล็กที่ละน้อยก็มีการฉลองวันคริสต์มาสและก็มีการเริ่มเทศกาลเตรียมรับเสด็จพระคริสตเจ้า เป็นเวลา 4 สัปดาห์ ก่อนคริสต์มาส เป็นเวลาเตรียมตัวโดยการใช้โทษบาป อดอาหาร และภาวนาเป็นพิเศษ

2) ค.ศ. 1100 - ศตวรรษที่ 16 ช่วงนี้มีการพัฒนาประเพณีต่างๆ ที่เกี่ยวกับการฉลองคริสต์มาส เช่น การแต่งเพลงคริสต์มาส การทำถ้ำพระกุมาร การทำต้นคริสต์มาส

3) ศตวรรษที่ 16-19 ระยะนี้มีการแตกแยกในคริสตศาสนา เกิดนิกายบางนิกายขึ้นมา ซึ่งบางนิกายไม่สนับสนุนให้มีการฉลองคริสต์มาส ด้วยเหตุผลที่ว่าคริสต์มาสเป็นวันที่มนุษย์เลือกเอาเองโดยได้รับอิทธิพลจากชาวโรมัน ที่ฉลองดวงอาทิตย์คล้ายเป็นพระเจ้าของเขา และชาวบ้านก็ให้ความสำคัญแก่วันนี้มากกว่าวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นวันที่พระเจ้ากำหนดให้เป็นวันศักดิ์สิทธิ์ แต่อย่างไรก็ตาม ชาวคาทอลิกพร้อมกับคริสต์ศาสนาหลายๆ นิกาย เช่น Lutheran เป็นต้น ยังรักษาการฉลองนี้ไว้ด้วยความอบอุ่น และศรัทธาจนถึงปัจจุบัน

4) ศตวรรษที่ 19 - ปัจจุบัน เริ่มมีการประเพณีอื่นทางโลกแทรกเข้ามา ซึ่งมีอิทธิพลต่อการฉลองนี้มาก เช่นเรื่องซานตาคลอส การให้ของขวัญ การส่งบัตรอวยพรคริสต์มาส ซึ่งร้านต่างๆยินดีสนับสนุน เพราะเป็นโอกาสดีที่จะขายสินค้าช่วยพัฒนาเศรษฐกิจให้ดีขึ้นไปในตัว ด้วยเหตุนี้ ชาวบ้านทั่วไปก็อาจจะลืมความสำคัญ หรือความหมายที่แท้จริงของคริสต์มาส โดยหันมาเพิ่มความสนใจในสิ่งภายนอกมากกว่า

การทำถ้ำพระกุมาร

ตามความในพระคัมภีร์ พระเยซูเจ้าเกิดในรางหญ้า (ลก 2:7) ซึ่งเราไม่แน่ใจว่าอยู่ตรงไหน แต่เนื่องจากในแถบเบธเลเฮมมีถ้ำอยู่มากมายที่พวกดูแลฝูงแกะใช้เป็นที่พักของสัตว์ (รางหญ้า) และตัวเอง เป็นความคิดของชาวคริสต์ธรรมดาว่า รางหญ้าที่พระวรสารอ้างนั้น คออยู่ในถ้ำแห่งหนึ่งในเบธเลเฮม ประเพณีการทำถ้ำนั้นมาจากอิตาลี โดยนักบุญฟรังซิส อัสซีซี เป็นผู้ริเริ่ม โดยในวันคริสต์มาสปี ค.ศ 1223 นักบุญฟรังซิส ชวนให้ชาวบ้านทุกคนในหมู่บ้านที่ Greccio ที่ท่านอยู่ร่วมแสดงละคร มีการเตรียมถ้ำพระกุมารและใช้สัตว์จริงๆ เช่น วัวและลา อยู่ในถ้ำด้วย (การที่ใช้วัวและลา เพราะเป็นสัตว์ที่ชาวบ้านใช้เป็นประจำ) จากนั้นก็จุดเทียนมายืนรอบๆถ้ำที่ทำขึ้น ร้องเพลงสรรเสริญพระเจ้าจนสว่าง และฟังมิสซาด้วยกัน ตั้งแต่นั้นมา ประเพณีทำถ้ำพระกุมารทั้งในวัดและในบ้านก็แพร่หลายไปทั่วทุกหนแห่ง

ต้นคริสต์มาส

ในสมัยโบราณ ต้นคริสต์มาส หมายถึงต้นไม้ในสวนสวรรค์ ซึ่งอาดัมและเอวาไปหยิบผลไม้มากิน และทำบาปไม่เชื่อฟังพระเจ้า (ปฐก 3:1-6) ตั้งศตวรรษที่ 11 ชาวคริสต์แสดงละครที่หน้าวัด ถึงความหมายของคริสต์มาส และเอาต้นไม้ต้นหนึ่งไว้ตรงกลาง เพื่อประดับฉาก แสดงถึงบาปกำเนิดของอาดัมเอวา ต้นไม้ที่ใช้เป็นต้นสน เนื่องจากเป็นต้นไม้ที่หาง่ายที่สุดในประเทศเหล่านั้น การแสดงละครคริสต์มาสแบบนี้มีมาเป็นเวลาช้านานหลายร้อยปี จนถึงศตวรรษที่ 15 พระสังฆราชหลายแห่งได้ห้ามแสดง เนื่องจากการแสดงนั้นกลายเป็นการเล่นเหมือนลิเกล้อชาวบ้าน ผู้ปกครองบ้านเมือง และศาสนาซึ่งไม่ตรงกับบรรยากาศของการฉลอง ชาวบ้านรู้สึกเสียดายที่ไม่มีโอกาสดูละครสนุกๆ แบบสนุกๆ แบบนั้นอีก จึงไปสนุกกันที่บ้านของตน โดยเอาต้นไม้มาไว้ที่บ้าน เพราะต้นไม้เป็นจุดเด่นในลานวัด ที่เขาเคยร่วมสนุกสนานกัน หลังจากนั้น ก็เริ่มมีการแขวนลูกแอปเปิ้ล และแขวนแผ่นขนมปัง เพื่อระลึกถึงศีลมหาสนิทซึ่งมีวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ จนในที่สุด ก็กลายเป็นขนมและของขวัญอย่างที่เห็นอยู่ทุกวันนี้

ซานตาคลอส

ซานตาคลอส เป็นจุดเด่น หรือสัญลักษณ์ที่เด็กและผู้คนนิยมมากที่สุดในเทศกาลคริสต์มาส แต่แท้ที่จริง แล้วซานตาคลอสแทบจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเทศกาลนี้เลย

ชื่อซานตาคลอส มาจากนักบุญนิโคลาส ซึ่งเป็นนักบุญที่ชาวฮอลแลนด์นับถือ เป็นนักบุญองค์อุปถัมภ์ของเด็กๆ นักบุญองค์นี้เป็นสังฆราชของไมรา (อยู่ในประเทศตุรกีปัจจุบัน) มีชีวิตอยู่ราวศตวรรษที่ 4 เมื่อชาวฮอลแลนด์ กลุ่มหนึ่งอพยพไปอยู่ในสหรัฐก็ยังรักษาประเพณีนี้ไว้ คือ ฉลองนักบุญนิโคลาส ในวันที่ 6 ธันวาคม ซึ่งหมายถึงนักบุญนี้จะมาเยี่ยมเด็กๆ และเอาของขวัญมาให้ เด็กอื่นๆที่ไม่ใช่ลูกหลานของชาวฮอลแ ลนด์ที่อพยพมาก็รู้สึกอยากมีส่วนร่วมในประเพณีแบบนี้บ้างเพื่อรับของขวัญ ประเพณีนี้จึงเริ่มเป็นที่รู้จักและแพร่หลายไปในอเมริกา โดยมีการเปลี่ยนแปลงบางอย่างคือ ชื่อนักบุญนิโคลาส ก็เปลี่ยนเป็นซานตาคลอส และแทนที่จะเป็นสังฆราช ซึ่งเป็นนักบุญองค์นั้น ก็กลายเป็นชายแก่ที่อ้วน ใส่ชุดสีแดง อาศัยอยู่ที่ขั้วโลกเหนือ มีเลื่อนเป็นพาหนะ มีกวางเรนเดียร์ลาก และจะมาเยี่ยมเด็กทุกคนในโลกนี้โอกาสคริสต์มาส โดยลอมาทางปล่องไฟของบ้าน เพื่อเอาของขวัญมาให้เด็กเหล่านั้น ตามความประพฤติของเขา ลักษณะภายนอกของซานตาคลอสที่ถูกสมมุติขึ้นมา เหมือนกับจะลอกเลียนแบบมาจาก Thor ซึ่งเป็นเทพเจ้าในนิยายโบราณของเยอรมัน และลอกเลียนแบบนักบุญนิโคลาส ที่นำของขวัญมาแจกเด็กๆ อันที่จริงซานตาคลอสเป็นรูปแบบที่น่ารัก เหมาะสำหรับเป็นนิยายให้เด็กๆเชื่อ แต่อาจจะทำให้คนทั่วไปหันเบาสนใจ ให้ความสำคัญในตัวนิยายนี้แทนการบังเกิดของพระเยซูเจ้า ซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางของเทศกาลคริสต์มาสนี้

เทียนและพวงมาลัย

ในสมัยก่อน มีกลุ่มคริสตชนกลุ่มหนึ่งในเยอรมัน ได้เอากิ่งไม้มาประกอบเป็นวงกลม คล้ายพวงมาลัย แล้วเอาเทียน 4 เล่ม วางไว้บนพวงมาลัยนั้น ในตอนกลางคืนของวันอาทิตย์แรกของเทศกาลเตรียมรับเสด็จทุกคนในครอบครัวจะมารวมกัน ดับไฟ แล้วจุดเทียนเล่มหนึ่ง สวดภาวนาและร้องเพลงคริสต์มาสร่วมกัน เขาจะทำดังนี้ทุกอาทิตย์จนครบ 4 อาทิตย์ก่อนคริสต์มาส

ประเพณีนี้ เป็นที่นิยมและแพร่หลายในที่หลายแห่งโดยเฉพาะที่สหรัฐอเมริกา ซึ่งต่อมามีการเพิ่ม โดยเอาพวงมาลัยพร้อมกับเทียนที่จุดไว้ตรงกลาง 1 เล่ม ไปแขวนไว้ที่หน้าต่าง เพื่อช่วยให้คนที่ผ่านไปมาได้ระลึกถึงการเตรียมตัวรับวันคริสต์มาสที่ใกล้เข้ามา และพวงมาลัยนั้นยังคงเป็นสัญลักษณ์ที่คนสมัยโบราณใช้หมายถึงชัยชนะ แต่ในที่นี้หมายถึงการที่พระองค์มาบังเกิดในโลก และทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างครบบริบูรณ์ตามแผนการของพระเป็นเจ้า

การทำมิสซาเที่ยงคืน

เมื่อพระสันตะปะปา จูลีอัส ที่ 1 ได้ประกาศให้วันที่ 25 ธันวาคม เป็นวันฉลองพระคริสตสมภพ (วันคริสต์มาส) แล้วในปีนั้นเอง พระองค์และสัตบุรุษได้พากันเดินสวดภาวนาและขับร้องไปยังตำบลเบธเลเฮม ยังถ้ำที่พระเยซูเจ้าประสูติ พอไปถึงก็เป็นเวลาเที่ยงคืน พระสันตะปาปและก็ทรงถวายมิสซา ณ ที่นั้น เมื่อเสร็จแล้วก็กลับมาที่พัก เป็นเวลาเช้ามืด ราวๆ ตีสาม พระองค์ก็ถวายมิสซาอีกครั้งหนึ่งและสัตบุรุษเหล่านั้นพากันหลับ แต่ยังมีสัตบุรุษหลายคนที่ไม่ได้ไป พระสันตะปาปาก็ทรงถวายมิสซาอีกครั้งหนึ่งเป็นครั้งที่ 3 เพื่อให้สัตบุรุษเหล่านั้น ด้วยเหตุนี้เองพระสันตะปาปาจึงทรงอนุญาตให้พระสงฆ์ถวายมิสซาได้ 3 ครั้ง ในวันคริสต์มาส เหมือนกับการปฏิบัติของพระองค์ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา จึงมีธรรมเนียมถวายมิสซาเที่ยงคืนในคริสต์มาสและพระสงฆ์ก็สามารถถวายมิสซาได้ 3 มิสซา ในโอกาสวันคริสต์มาสเช่นเดียวกัน

ความสำคัญของวันคริสต์มาส

เราจะเห็นได้ว่า วันคริสต์มาสเป็นวันสำคัญวันหนึ่ง เนื่องจากเป็นการระลึกถึงวันที่พระบุตรของพระเจ้ามาบังเกิดเป็นมนุษย์ พระองค์เป็นพระเจ้าที่จะอยู่กับเราตลอดไป เป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ เป็นพี่หัวปีที่จะนำมนุษย์ทั้งมวลไปสู่พระบิดาเจ้า พระองค์เป็นความสำเร็จบริบูรณ์ตามคำสัญญาของพระเจ้าที่จะดูแลป้องกันรักษาเราผู้เป็นประชากรของพระองค์

เราเป็นเหมือนลูกแกะที่หายไป แต่พระเยซูเป็นชุมพาบาลใจดีที่ตามหาเราจนพบ และจะไม่มีอะไรที่แยกเรากับพระองค์ได้อีกเลย

มนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะเป็นชนชาติไหน จะรวยหรือจน คนศรัทธาหรือคนบาป ล้วนมีความสำคัญต่อหน้าพระเจ้าเสมอ เพราะตั้งแต่การเสด็จมาบังเกิดของพระเยซูเจ้านั้น พระเป็นเจ้าพระบิดาทรงเห็นพระฉายาลักษณ์ของพระบุตรในทุกคน เราก็เช่นเดียวกัน เราต้องรักซึ่งกันและกันเหมือนอย่างที่เรารักพระเจ้า นั่นหมายถึงเราต้องเคารพศักดิ์ศรีของมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าคนเหล่านั้นจะเป็นคนยากจน คนต่างชาติ หรือคนที่วางตัวเป็นศัตรูกับเรา “ผู้ที่ไม่รักพี่น้องที่เขาแลเห็นได้ ย่อมไม่รักพระเจ้าที่เขาแลเห็นไม่ได้ เราได้รับบทบัญญัตินี้จากพระองค์ คือให้ผู้ที่รักพระเจ้ารักพี่น้องของตนด้วย” (1ยน 4: 20-21)

ประเพณีของการฉลองคริสต์มาสที่มีความเป็นมาดังกล่าวนี้ ควรเป็นสิ่งที่ชักจูงเราให้เปี่ยมไปด้วยความรัก ที่พร้อมจะรับใช้ผู้อื่นอย่างเต็มที่